

**MEĐUNARODNI NAUČNI SKUP
MIGRACIJE, KRIZE I NEDAVNI RATNI SUKOBI
NA BALKANU**

Beograd, 27-29. oktobar 2005.

Međunarodni naučni skup "Migracije, krize i nedavni ratni sukobi na Balkanu" koji je održan u Beogradu, oktobra 2005. godine, praktično predstavlja treću balkansku demografsku konferenciju. Prva je održana 1996. godine u Solunu ("50 godina demografskog razvitka Balkana"), a druga 2000. u Sarajevu ("Promene tokom 1990-ih godina i demografska budućnost Balkana"). I ovog puta, inicijator i glavni organizator skupa je Demobalk, neformalna mreža demografa koji aktivno deluje od 1996. godine (www.demobalk.org). Pored Demobalka, koorganizatori beogradske konferencije su bili Institut društvenih nauka (Centar za demografska istraživanja /www.idn.org.yu/), Tesalijski univerzitet iz Volosa (Odsek za planiranje i regionalni razvoj – Laboratorija za demografske i sociološke analize /www.demography-lab.prd.uth.gr/) i Društvo demografa Srbije.

Za razliku od prethodne dve balkanske demografske konferencije koje su prema temi bile šire koncipirane (demografski razvitak Balkana), beogradska konferencija je tretirala pre svega migracionu komponentu demografskog razvitka. I to ne sve migracije, već samo one koje su se odvijale tokom poslednjih petnaestak godina, a koje su bile direktna posledica ekonomskih i političkih kriza uslovljenih korenitim društveno-političkim promenama iz 1990-ih godina, kao i ratnim zbivanjima koja su potresala ovo područje tokom poslednje decenije 20. veka. Ambicija organizatora je bila ne samo da se sagledaju pravci i obim migracionih kretanja (kako spoljnih tako i unutrašnjih), već i da se u što većoj meri ocene njihove, pre svega, demografske posledice, ali ne samo za zemlje regiona već i za zemlje koje su u posmatranom periodu prihvatile najveći broj migranata poreklom iz balkanskih zemalja.

Rad naučnog skupa je bio organizovan kroz rad po sekcijama koje su podeljene u četiri tematske celine i to: 1) Problemi statističkog obuhvata migracija; 2) Prisline migracije; 3) Migracije na Balkanu i njihove posledice za zemlje regiona; 4) Migracije na Balkanu i njihove posledice za treće zemlje.

Pre rada po sekcijama su održana tri uvodna predavanja. U prvom uvodnom saopštenju, Corrado Bonifazi iz Instituta za istraživanje populacione i socijalne politike (Rim) je dao opšti pregled spoljnih migracija na Balkanu od početka 1990-ih do sredine prve decenije 21. veka. Autor, koji spada u grupu najboljih evropskih poznavalaca savremenih migracionih kretanja na balkanskim prostorima, u svom saopštenju ističe da su migraciona kretanja uslovljena aktuelnim okolnostima na emigracionim, ali i imigracionim područjima. S tim u vezi, balkanske migracije iz 1990-ih, zbog složenosti prilika koje su vladale na tom području, predstavljaju pravi istraživački izazov, kako zbog njihovog obima i karaktera, tako i zbog nedovoljnosti informacija koje pružaju migracione statistike. Bonifazi zaključuje da će migraciona kretanja na Balkanu biti usko povezana sa smerom i intenzitetom političkih promena u balkanskim zemljama. Autor smatra da će ubrzanje evropskih integracionih procesa podsticati emigracione procese, posebno imajući u vidu pretpostavljeni brzi ekonomski rast novih zemalja-članica Evropske unije.

Drugi uvodni referat, čiji je autor Bela Hovy, statističar UNHCR-a iz Ženeve, je bio posvećen prisilnim migracijama na prostorima bivše Jugoslavije. U referatu je data jedna prilično celovita slika obima i tokova jugoslovenskih prisilnih migracija tokom 1990-ih godina. Ukazano je da je na vrhuncu krize (1993) unutar jugoslovenskih granica 2,5 miliona lica prisilno promenilo mesto boravka. Prema najnovijim podacima (sredina 2005), u zemljama naslednicama bivše SFRJ za još 604 hiljade interno raseljenih lica (IRL) i izbeglica se traži trajno rešenje. Hovy ističe da su postignuti značajni rezultati u pogledu repatrijacije izbeglica (1,7 miliona lica), ali da je i dalje veoma prisutan problem IRL-a, naročito u Srbiji i Crnoj Gori. O razmerama migracija govori i podatak da je između 1991. i 2004. godine čak 1,3 miliona građana iz bivše Jugoslavije tražilo azil u razvijenim zemljama, a da je najvećem broju zahteva udovoljeno.

Profesor Rossetos Fakiolas iz Atine u trećem uvodnom referatu razmatra stanje u balkanskim zemljama i perspektive proširenja Evropske unije, posebno s aspekta prostorne pokretljivosti stanovništva. On ukazuje na specifičnosti balkanskih prilika i otvorenu rezervisanost EU u vezi priključenja zemalja zapadnog Balkana Uniji. Istrajavanje u restriktivnom pristupu bi, po mišljenju prof. Fakiolasa, značajno pogoršalo stanje u tim zemljama, posebno nakon prijema Rumunije i Bugarske, i predstavljalo bi izvor nestabilnosti, a ne način rešavanja problema.

Sve sekcije su radile u plenumu. Najmanji broj saopštenja (ukupno četiri) je bio prezentiran u okviru prve sekcije koja je u potpunosti bila posvećena razmatranju problematike statističkog obuhvata migracionih kretanja: njihovom definisanju, zatim procenjivanju kao i praćenju u prostoru i

vremenu. Od referata se, prema kvalitetu i sveobuhvatnosti, izdvaja rad pod nazivom "Poređenje izvora statističkih podataka o migracijama u balkanskim zemljama u periodu 1991-2005" koji su pripremili H. Domenach, B. Kotzamanis i S. Beer. Autori ističu da se sve balkanske zemlje međusobno razlikuju ne samo po načinu prikupljanja statističkih podataka o migracijama, već i u pogledu definisanja pojedinih obeležja. U saopštenju je dat prikaz metoda prikupljanja podataka o migracijama, zatim jedna kratka komparativna analiza i najzad sugestije u cilju što jasnijeg razgraničenja podataka koji se tiču migracionih tokova i migracionog bilansa.

Druga sekcija je isključivo bila posvećena prisilnim migracijama. U referatima je pažnja bila posvećena izbeglicama i interno raseljenim licima u zemljama regiona, njihovim demografskim karakteristikama i prostornim aspektima prisilnih migracija, kao i posledicama na populacionu dinamiku područja odseljavanja i područja doseljavanja. Po svojoj sveobuhvatnosti se izdvaja saopštenje Juliena Vandeburija koje se odnosi na geografske (prostorne) aspekte izbeglištva na Balkanu posle 1989. godine, i to kroz identifikaciju područja odseljavanja i područja doseljavanja. Ujedno, autor je analizirao razmere procesa repatrijacije izbeglica, i to, s prostornog i vremenskog aspekta.

Posebno zanimanje učesnika simpozijuma su privukla još dva saopštenja. Prvo, čiji su autori B. Đurđev i dr., koje se odnosi na problem "migracione razmene" između Srbije i Hrvatske tokom 1990-ih. Autori drugog saopštenja su Ch. Bergouignan i profesorka Ch. Blayo koji su nastojali da na osnovu rezultata velike demografske ankete iz 1999/2000. daju što celovitiju sliku migracionih kretanja stanovništva Kosova tokom 1990-ih godina i to pre, tokom i posle oružane intervencije NATO-a.

Takođe, treba istaći i referat S. Bouhdibaa o ulozi UNHCR-a tokom ratnih zbivanja na Balkanu, a koji je izazvao žučnu raspravu prisutnih, posebno predstavnika UNHCR-a. Ostala saopštenja izložena na ovoj sekciji su se odnosila na demografske karakteristike izbeglica i interno raseljenih lica u zemljama regiona (Srbija, Crna Gora, Makedonija, Republika Srpska) i na njihov prostorni razmeštaj.

Saopštenja pripremljena za četvrtu sekciju su bila fokusirana na posledice koje migracije sa prostora Balkana imaju za treće zemlje. Uz pomoć raspoloživih statističkih podataka o migracionim tokovima, kao i na osnovu informacija o aktuelnom prisustvu stranih državljana, nastojalo se da se ustanove tendencije doseljavanja sa prostora Balkana, zatim da se utvrde osnovne karakteristike (zemlja porekla, modaliteti boravka, geografski razmeštaj, sastav po starosti i polu, ...), kao i da se procene socio-ekonomske posledice tih migracija, kao i njihov uticaj na populacionu dinamiku zemalja

prijema. U prezentovanim saopštenjima su obrađene posledice doseljavanja stanovništva sa prostora Balkana u neke od najvažnijih zemlja prijema (Austrija, Italija, Švajcarska, Kanada, kao i Grčka).

U okviru ove sekcije su bila izložena i saopštenja u kojima su autori obradili promene u pravnoj regulativi kao i u imigracionoj politici zemalja prijema (Italija i Grčka), a koje su inicirane imigracijama sa prostora Balkana.

Broj učesnika (preko 80, od toga više od polovine iz inostranstva, i to iz 18 zemalja sa tri kontinenta), zatim blizu 40 izloženih referata, od kojih su mnogi prevazilazili kvalitet uobičajen za konferencijska saopštenja, i bogata diskusija su u potpunosti opravdali organizovanje međunarodnog naučnog skupa "Migracije, krize i nedavni ratni sukobi na Balkanu". Pažnja stručne i naučne javnosti jasno je ukazala na postojanje velikog interesa za istraživanja migracija stanovništva sa balkanskih prostora, i to ne samo u regionu već i znatno šire. S toga se, s velikim nestrpljenjem očekuje i izlazak iz štampe najavljenih zbornika izabranih radovima sa ovog naučnog skupa.

Goran Penev
